

Vol en leeg

Nederland mag dan het meest dichtbevolkte land van de Europese Unie zijn, dat wil niet zeggen dat het één groot stedelijk gebied is. Landbouw, natuur en recreatie nemen 86 procent van de oppervlakte van ons land in beslag dat dus moeilijk vol genoemd kan worden. Voor het ruimtegebruik voor het wonen is de groei van het aantal huishoudens belangrijker dan die van het aantal inwoners.

Zoals het een vruchtbare delta betaamt, is Nederland dichtbevolkt. Gemiddeld leven er maar liefst 468 mensen op iedere vierkante kilometer land. Het areaal voor wonen, werken en verkeer is in ruim twintig jaar met een gebied ter grootte van bijna de halve provincie Utrecht toegenomen. Verreweg het grootste deel hiervan is afkomstig van de landbouw. De landbouw raakte nog veel meer grond kwijt; ongeveer de helft ging naar natuur en recreatie.

Ruimtegebruik

Het mag dan vol lijken – zeker in de Randstad – in werkelijkheid wordt nog veruit het grootste deel van de Nederlandse bodem gebruikt door de landbouw. Samen met natuur en recreatie is dit zelfs 86 procent van het landoppervlak. In de provincie Zuid-Holland is het wel iets minder, maar toch nog 73 procent. In heel Nederland waren er van de 537 gemeenten (per 1 januari 2000) overigens maar 33 waar meer dan de helft van de oppervlakte is bebouwd (inclusief wegen) en die daarom ‘vol’ te noemen zijn. In de gemeente Voorburg is zelfs 82 procent van de oppervlakte bebouwd. Aan de andere kant zijn er 21 gemeenten waar meer dan de helft van de oppervlakte bestaat uit natuur of bestemd is voor recreatie. Naast enkele kustgemeenten en waddeneilanden zijn dat Apeldoorn, Ede en Rheden.

Ruimte voor wonen

Sinds 1970 is de bevolking van Nederland met ruim twintig procent gegroeid tot bijna zestien miljoen. Voor het ruimtegebruik is het aantal huishoudens echter veel relevanter. Het aantal huishoudens is in deze periode met ruim 70 procent toegenomen. Vooral het aantal eenpersoonshuishoudens is

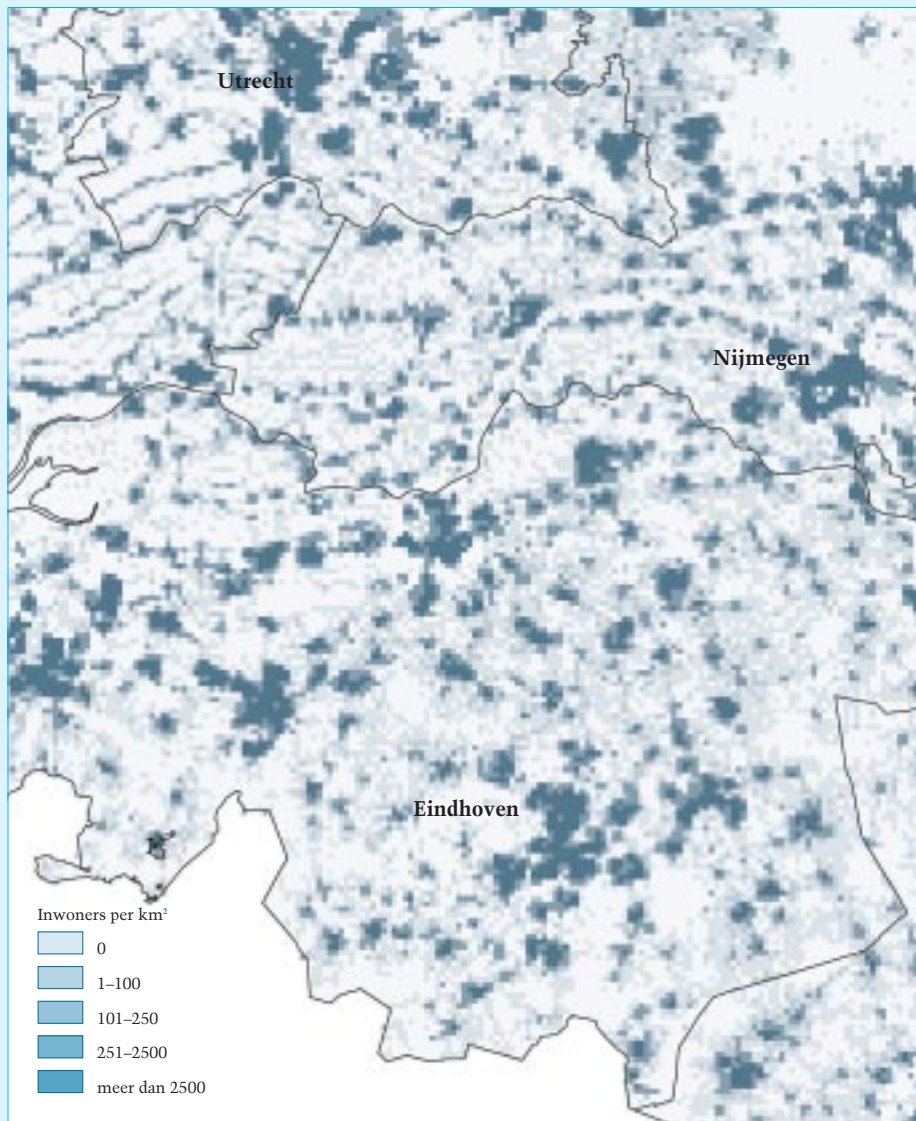
verantwoordelijk voor de stijging; dit aantal is meer dan verdrievoudigd. Het gemiddelde aantal personen per huishouden is gedaald van 3,2 in 1970 tot 2,3 in 1998. Dit heeft tot gevolg dat om hetzelfde aantal mensen te huisvesten er veertig procent meer woningen nodig zijn. Daar komt nog bij dat met name het laatste decennium de woningen groter zijn geworden. De gemiddelde inhoud van nieuwbouwwoningen is in deze periode met een vijfde toegenomen.

Bevolkingsspreiding

Op gemeenteniveau springt de bevolkingsdichtheid van ‘s-Gravenhage en het aangrenzende Voorburg eruit. Beide gemeenten hebben een bevolkingsdichtheid van meer dan zesduizend inwoners per vierkante kilometer. Deze hoge bevolkingsdichtheid wordt vooral veroorzaakt door het vrijwel ontbreken van buitengebied in deze gemeenten. Een zuiverder beeld van de spreiding van de bevolking wordt verkregen op een lager schaalniveau, zoals bij rastervierkanten van 500 bij 500 meter. De bevolking blijkt zeer sterk geconcentreerd te wonen in stedelijke gebieden. Meer dan negen van de tien inwoners wonen in gebieden (vierkanten) met een bevolkingsdichtheid van meer dan 250 inwoners per vierkante kilometer. Deze gebieden beslaan echter nog geen vijfde deel van het grondgebied. Daarentegen zijn er géén inwoners te vinden in tweevijfde deel van het Nederlandse grondgebied. Verreweg het grootste deel van deze gebieden herbergt ook geen bedrijven of andere instellingen. Wat wonen en werken betreft kan dus nog een fors deel van Nederland leeg genoemd worden.

Henk Nijmeijer

Bevolkingsconcentraties in Midden- en Zuid-Nederland, 1999

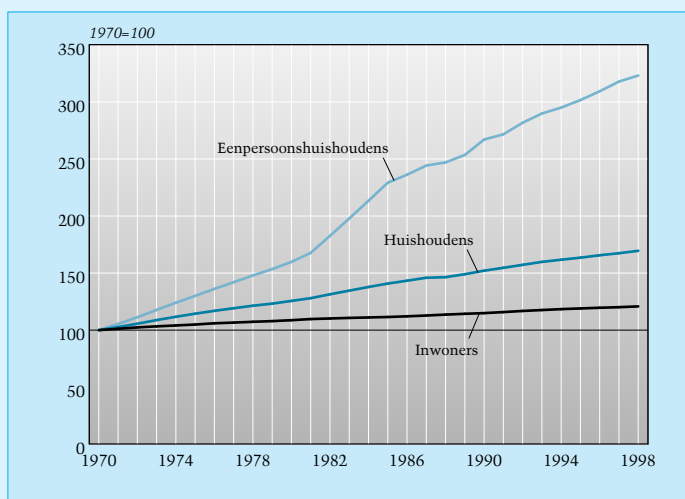

Dicht- en dunbevolkt

Per vierkant van 500 bij 500 meter is de bevolkingsdichtheid afgebeeld. Ter oriëntatie kan Eindhoven dienen (middenonder) en de Brabantse stedenrij (van Breda linksonder via Tilburg, 's-Hertogenbosch en Oss naar Nijmegen, midden rechts). Boven Nijmegen is Arnhem duidelijk zichtbaar en verder naar het westen de stad Utrecht. Het enige grote aaneengesloten gebied dat echt leeg genoemd kan worden is de Hoge Veluwe. Ook goed herkenbaar, maar aanmerkelijk kleiner, is de Leusder Heide ten oosten van Utrecht als onderdeel van de Utrechtse Heuvelrug. Verder is er natuurlijk aan de oostgrens van Noord-Brabant de dunbevolkte Peel. Het gebied waar helemaal niemand woont, is hier beperkt van omvang. In het midden van de kaart is op diverse plaatsen lintbebouwing te vinden langs de rivieren.

Bij de interpretatie van de kaart dient bedacht te worden dat uitsluitend de bevolkingsdichtheid is afgebeeld. Bedrijven en infrastructuur zijn niet weergegeven. In werkelijkheid is het getoonde gebied dus voller. Dat geldt voor dunbevolkte gebieden in de buurt van grotere plaatsen. Daar zijn soms bedrijventerreinen gelokaliseerd waar weliswaar weinig mensen wonen maar die niet 'leeg' genoemd kunnen worden. Met name in de provincie Noord-Brabant geldt het uitdrukkelijk ook voor landelijke gebieden waar veel landbouwbedrijven zijn gevestigd. ◀

Demografische ontwikkeling

Bodemgebruik Nederland, 1996

